

TÜRKİYE’DE SOL PARTİLERİN KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞLARI: AK PARTİ İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Prof. Dr. Hamza ATEŞ
İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
hamza.ates@medeniyet.edu.tr

Handan DİNÇ GÜZEL
İstanbul Medeniyet Üniversitesi SBE Kamu Yönetimi Tezli YL Programı Öğrencisi
handandinc@gmail.com

ÖZ

Bu çalışmada sağ ve sol ideolojilerin kendi içerisinde sınıflandırmasından bahsedilerek kavramsal tanımları yapılacak Türkiye’de sol ideolojinin bir sınıfı olan sosyal demokrasi anlayışına sahip partilerin alternatif kamu yönetimi anlayışı ortaya koyup koyamadıkları irdelenecektir. Özellikle 1990’lardan sonra dünyada kamu yönetiminde meydana gelen değişimlerin ülkemizdeki sol ve sağ ideolojiye sahip partiler üzerindeki etkisi karşılaştırmalı olarak ortaya konmaktadır.

Ülkemizde 1990’lar ve 2000’lerde merkez sağ ve sosyal demokrasi anlayışını ideoloji olarak benimseyen siyasi partilerin kamu yönetimine yönelik politikaları parti programları ve seçim bildirgeleri göz önünde bulundurularak analiz edilmekte olup uygulanan politikaların ve amaçlanan hedeflerin savundukları ideoloji doğrultusunda olup olmadığı araştırılarak ortaya konmaktadır. Sol partilerin hedefledikleri ideal kamu yönetimi ile ortaya koydukları politikaların paralelliği açıklanmaktadır.

Günümüzde partilerin programlarının giderek birbirine benzediği ve globalleşen dünyaya ayak uydurarak bireyler ve ülke için ortak politikaları hedefledikleri yapılan analizler doğrultusunda sunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Türkiye, sol partiler, kamu yönetimi

Approaches of Left-Wing Parties to Public Administration in Turkey

Abstract

The main aim of this paper is to examine approaches to public administration of left wing parties in Turkey and to analyze changes of public administration perceptions in Europe and the other developed countries where new left current rises in 1990s and after 2000s.

It is important to analyze left wing parties' views about public administration that play a part among countries' biggest political formations in spite of the fact that left wing parties could not come to power alone for a long time. But researches related to this topic are insufficient in academic literature. The study based upon this paper contributes to close the gap in that field.

This paper describes the public administration system promised by left wing parties in Turkey in terms of public-society relations, administrative reform, policies of anti-corruption, social policy and participation in public services. These dimensions are examined through comparing them with programs, discourses and activities of right wing parties.

Literature review, party by-laws, programs, bulletins and all kinds of publications of left wing parties and conversations of party representatives are considered as data sources. By this way ideal public administration perception of left wing parties in Turkey and changes of senses are analyzed comparatively.

Keywords: Left-wing parties, Turkey, public administration problems, ideal public administration.

1. GİRİŞ

Türkiye’de sol eski bir geçmişe dayanmakla birlikte Osmanlı’dan günümüze farklı partilerin ideolojisi olarak tezahür etmektedir. İlk tohumlarını Osmanlı’da atan sol hareketler 19. Yüzyılda şekillenmeye başlamıştır. Daha sonra sosyalist adıyla kurulan Osmanlı Sosyalist Fırkası ve Türkiye Sosyalist Fırkası partileri kurularak sosyalist hareketler hız kazanmıştır. Sol akımlar ve işçi hareketleri 1919’dan sonra hız kazanmıştır. 1920 de sosyalist gruplar tarafından Türkiye Komünist partisi kurulmuş iktidara karşı yasa dışı faaliyetlere başlayınca kapatılmıştır.

9 Eylül 1923 tarihinde kurularak bugüne kadar aktif olarak siyasette yer alan Cumhuriyet Halk Partisi sol ideolojiyi savunan aynı zamanda sol parti deyince ilk olarak akla gelen uzun soluklu bir siyasi partidir. 1946 da çok partili siyasi hayata geçene kadar CHP tek parti olarak varlığını devam ettirmiştir. Bu dönemde tek parti iktidarı söz konusu olduğundan henüz sağ ve sol bir sınıflandırmadan söz edilememektedir.

1946’da çok partili siyasi hayata geçilmesiyle birlikte CHP ye alternatif siyasi partiler de ortaya çıkarak siyasi rekabet ortamının doğmasına yol açmıştır.1960'lara gelindiğinde sağ ve sol ayrımı ortaya çıkmaktadır. 1965’lerden sonra “ortanın solu” söyleminin ortaya çıkmasıyla birlikte

Türkiye’de sosyal demokrasinin başlangıcı sayılan hareketin ilk temsilcisi olan CHP önemli bir dönüşüm yaşamıştır.

12 Eylül yönetimi siyasi partilerin faaliyetlerini yasaklamış ve 1983 seçimlerine katılmak üzere belli partilere onay vermiştir. Farklı sol görüşlü partiler kurulmuş tur ve böylece soldaki bölünme giderek artmıştır. Askeri darbe iktidarı ile kapatılan CHP’nin 1992’ de tekrar açılmasıyla merkez soldaki parçalanma giderek devam etmiş ve SHP CHP ile birleşme kararı aldıktan sonra 1990’larda merkez solda CHP ve DSP olmak üzere iki parti yer almıştır.

Bu bildiriye Türkiye’deki sol partilerin kamu yönetimi politikaları sağ partilerin kamu yönetimi politikaları ile karşılaştırmalı olarak incelenerek sol partilerin buna ilişkin alternatif yaklaşımları olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Sağ ve sol partilerin yıllar itibariyle kamu yönetimi anlayışları arasındaki farklılıkları veya benzerlikleri parti programları çerçevesinde yansıtılacaktır.

Bildiriye öncelikle sağ ve sol ideoloji temelinde şekillenen partilerin politikalarını anlamada esas teşkil etmesi açısından sağ-sol ideolojiler, yeni sağ-yeni sol, özelleştirme ve yeni kamu yönetimi gibi kavramlara teorik olarak yer verilecektir. Daha sonra sol görüşte öne çıkan partiler olan SHP, CHP ve DSP’nin kamu yönetiminin belirli alanlarındaki politikaları incelenerek siyasi görüşleriyle paralel bir anlayış ortaya koyup koyamadıkları açıklığa kavuşturulacaktır. Temel tezimiz “Bu üç sosyal demokrat partinin ekonomi, özelleştirme, genel yönetim anlayışı, kamu personel yönetimi, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi kamu yönetiminin temel alanlarında sağ partilerden ve özellikle uzun süredir iktidarda olan AK PARTİ’den farklı alternatif bir kamu yönetimi modeli ortaya koyup koyamadıkları”dır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın ana eksenini oluşturan sağ ve sol ideolojileri teorik olarak ve temel ilkeleri açısından tanımlamak ve çalışmada yer verilen diğer kavramlardan da kısaca bahsetmek her iki ideolojik görüşü sahiplerinin politikalarını anlamak açısından faydalı olacaktır.

2.1.Sağ Kavramı

Sağ ideoloji toplumsal hiyerarşiyi, gelenekçiliği savunan bir siyasi görüştür. Toplumsal hiyerarşinin dini, sosyal, kültürel veya ekonomik farklılıklardan

meydana gelebileceğini ve kaçınılmaz olduğunu ortaya koyan bir kavramdır. Sağ görüş merkez sağdan aşırı sağa uzanan geniş bir yelpazeye sahiptir. Merkez sağ da kendi içerisinde muhafazakarlar, liberal muhafazakarlar ve liberallerden oluşan bir çeşitliliğe sahiptir. Çalışmamızın sağı temsil eden aktörlerinden AK PARTİ de kendisini liberal muhafazakar olarak tanımladığından daha çok bu siyasi görüş üzerinde durulmaktadır.

Muhafazakarlık bireyin kendini gerçekleştirmesinin araçları olduğuna inandığı aile ve din gibi sosyal kurumların korunması duyarlılığından hareket eden, devlete ve siyasete bu doğrultuda sınırlı bir rol biçen bir düşünce geleneği, bir siyasi ideoloji ve felsefi ve edebi bir akımdır.(Yayla,2005:157) Toplumsal yapının mevcut durumunun muhafazasını savunan ve toplumdaki radikal değişikliklere kuşku ile yaklaşan bir anlayıştır. Liberalizmden farklı olarak toplumu esas alan gelenekçi bir yapıya sahiptir. Muhafazakar düşünce pragmatik bir anlayışa sahip olmakla beraber akla karşı önyargıyla yaklaşan, uyumsuzlukların mevcut kurumlar içerisinde çözülmesinden yanadır. Liberalizmdeki aklın öncülüğüne karşı çıkan muhafazakarlık liberalizmle beraber faşizm ve komünizm gibi totaliter ideolojilere karşı çıkmış ve özellikle yirminci yüzyılda bu iki düşmana karşı verdiği mücadeleyle siyasi bakımdan liberalizme yaklaşmıştır. (Yayla, 2005:159) Aslında muhafazakârlığın, demokratik sistem içinde hem demokrasiye katkıda bulunmasını hem de demokrasiden yararlanmasını sağlayan yanı liberalizmle olan akrabalığıdır. (Çaha,2004:16) 1929 ekonomik bunalımına çare olarak ortaya çıkan liberal muhafazakar diğer deyişle yeni sağ düşünce liberal piyasa ekonomisiyle muhafazakarlığın bir sentezi olarak ortaya çıkmıştır.

2.2. Yeni Sağ

1980'li yıllarda ABD'de Reagan ve İngiltere'de Thatcher öncülüğünde uygulamaya geçirilen liberal-muhafazakârlık serbest piyasa ekonomisinde devletin küçültülmesi uygulamasına gitmiş ancak muhafazakar değerlerden de ödün vermeyen bir anlayışı benimsemiştir. Yeni muhafazakar düşünce bireye daha fazla değer atfeden ancak muhafazakar düşüncenin sahip olduğu aşırı özgürlüğün toplumun dengesini bozacağı düşüncesine de hakim bir anlayışa sahiptir. Liberal muhafazakarlık (yeni sağ) muhafazakar düşünceden farklı olarak kapitalist ekonomiye uyum sağlayan bir yapıya sahip ancak muhafazakarlığın temelini oluşturduğuna inanılan din, ahlak, aile gibi değerleri de hala savunan bir düşünce olarak tezahür etmektedir.

2.3. Sol Kavramı

Sol ideoloji dünyada Fransız Devrimi'nden sonra mecliste oturma düzeninden kaynaklı olarak çıkmıştır. Devrimden sonra kurulan parlamentoda özgürlük destekçisi olan halkçılar başkanın solunda, değişimi desteklemeyen burjuva kesim ise başkanın sağında yer almaktaydı. O günden sonra özgürlükçü değişimi destekleyen bir ideoloji olarak ortaya çıkmıştır. Solun da kendi içerisinde merkez sol, aşırı sol, Marksizm, sosyal demokrasi, sosyal liberalizm, sendikacılık gibi biçimleri vardır. Bu çalışmada Türkiye'de sosyal demokrasiyi savunan partilerin (SHP,CHP,DSP) politikaları üzerinde inceleme yapılacağından bu kavrama yönelik tanımlamalara yer vermek yerinde olacaktır.

Sosyal demokrasi sol görüşün bir uzantısı olup 19. Yüzyılın sonlarından itibaren Avrupa'da kapitalizmin yarattığı eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri ortadan kaldırmak için yeni bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal demokrasi eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı hedeflediği gibi işçi sınıfının haklarını zenginler karşısında korumayı da kendine amaç edinmiştir. Bu nedenle devletin ekonomiye müdahalesini gerekli görmektedir. Sosyal demokrasi ne tamamen devlet denetiminin olmadığı serbest piyasa ekonomisini ne de tamamen devlet kontrolündeki ekonomi modelini savunur. Sosyal demokrasi sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini savunur, özgürlükçüdür. Her türlü otoriterliğe karşı çıkar, hukukun üstünlüğüne dayanan çoğulcu demokrasiden yanadır. Emekçi sınıfların egemen sınıflar tarafından ezilmesine izin vermeyerek, emekçi sınıfın yanında yer alır, yapılan haksızlıkları ortadan kaldırmayı amaçlar ve bunu yaparken diğer sınıfları da yok saymaz. Sosyal demokrasi emekçi ve öteki sınıflar arasında demokratik bir ortamda hakkaniyet dengesi kurmayı amaçlayan bir ideolojik harekettir.

2.4. Özelleştirme

Özelleştirme genel tanımıyla devletin piyasadaki payının küçültülerek ekonomik işletmelerin özel sektöre devredilmesidir. Devletin denetiminin ve müdahalesinin azaltılarak özel sektördeki firmaların rekabet halinde işleyişinin önünü açan bir uygulamadır. Serbest piyasa ekonomisi içerisinde özel işletmelerin kamu işletmelerinde daha etkin çalıştığı düşünülmekte ve bu nedenle devletin payının küçültülerek özel işletmelerin etkinliğinin artmasıyla üretimde artış ve büyüme sağlanacağından ekonomik verimliliği arttıran bir uygulama olarak görülmektedir. Bu çalışmada sağ ve sol ideolojik görüşü

benimseyen partilerin politikalarında yer verdiği bir uygulama olduğundan açıklama ihtiyacı duyulmuştur. Farklı ideolojik görüşlere sahip partiler olmalarına rağmen ekonomide özelleştirme uygulamasına ne kadar yer verdikleri ilerideki başlıklarda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

2.5. Yeni Sol

Yeni sol kavramı İngiltere’de Thatcher’in uzun yıllar iktidarda kalmasından sonra liderliğini yaptığı muhafazakarların işçilere yönelik baskıcı uygulamaları daha fazla destek görmesine engel olmuş ve partinin İngiliz siyaseti içindeki önemini kaybetmesine neden olmuştur. Bu yüzden İngiltere’de Mayıs 1997’de yapılan seçimlerle iktidara gelen Tony Blair, başında bulunduğu İşçi Partisi’ni yeni sağın liberal politikalarıyla uyumlu bir konuma getiren Üçüncü Yol felsefesi temelinde dönüştürerek, Yeni İşçi Partisi adıyla anılmayı hak eden bir konuma getirmiştir. (Ateş, Demirel,2014:1) Böylelikle ‘yeni sol’, ‘üçüncü yol’ kavramları ortaya çıkmıştır. Fikir öncülüğünü Anthony Giddens’in yaptığı üçüncü yolu sol ile sağ arasında ancak solun sağa daha yakın olduğu bir yaklaşım olarak görmekte ve sosyal demokrasinin gelişebilmesi için neoliberalizmin refah devleti anlayışında iyileştirmeler yapılması tezini ileri sürmektedir. Türkiye’de Tony Blair öncülüğündeki İşçi Partisinin yükselişi 2002’de AK PARTİ’ nin kökeninden farklı bir ideolojiyi savunduğu teziyle hızlı yükselişine benzetilmektedir.

3. TÜRKİYE’DE SOLUN TARİHSEL GELİŞİMİ

3.1. Osmanlı Dönemi

Osmanlı’da solun başlangıcı 19. Yüzyılın sonlarına dayanmaktadır. Bu dönemde sosyalist gruplar ayrı ayrı etkinlik gösterdiklerinden örgütsel olarak bir birleşme söz konusu olmamıştır. 1908’de İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra işçi hareketleri görülmeye başlamıştır. Sosyalist gruplar halinde olmasa da düşük ücretlerle ağır çalışma koşullarına tepki gösteren işçiler greve gitmişlerdir. Bu dönemde grev sayıları hızla artarken, çıkan grevlerin en önemlileri demiryolu ve ulaştırma alanında olmuştur (Tunçay, 2000: 29) İkinci meşrutiyetten sonra bu hareketler zorla bastırılmıştır. Grev hakkı çok kısıtlanmış ve anlaşmazlıkların öncelikle uzun bir uzlaşma sürecinden geçmesi öngörülmüştür. Bununla birlikte İttihat ve Terakki’nin siyasal özgürlüğü tamamen yok ettiği 1913 yılına kadar, bir takım işçi hareketleri devam edebilmiştir (Tunçay, 2000: 30). Hükümet bu grevlere karşı Tatil-i Eşgal Kanunu’nu çıkararak grevlerin önünü alabilmiştir. Bu dönemde işçi hareketlerinin arkasında partisel ve sendikal bir örgütlenme olmadığından bu

hareketler kendiliğinden gelişmiştir. Daha sonra Osmanlı Sosyalist Fırkası ve Türkiye Sosyalist Fırkası dönemin ilk sosyalist partileri olarak kurulmuşlardır.

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından 1917 Sovyet devrimi ile SSCB kurulmuştur. Osmanlı savaşta yenilgisinin izlerini silmek için Sovyet Devrimi'nin etkisiyle Bolşeviklere ve sosyalistlere yakınlaşan sol gruplar ortaya çıkmaya başlamıştır. Sol akımlar 1919-1923 arasında kurulan parti örgütlenmeleri ile gelişme göstermiştir. Halk zümresi, Yeşil Ordu ve Türkiye Komünist Partisi gibi örgütlenmeler oluşturulmuştur. Enver, Cemal, Talat, Dr. Nazım gibi ittihatçılar tarafından 1919 yılında Bakü'de bir Türkiye Komünist Partisi kurulmuştur. Sovyetlerle yapılan işbirliğine ortam hazırlamak amacıyla kurulan Yeşil Ordu'nun faaliyetlerinin Mustafa Kemal tarafından desteklendiği bilinmektedir. Ancak, Çerkez Ethem'in bu örgüte katılması, Mustafa Kemal'in örgütün faaliyetini durdurmak için harekete geçmesine sebep olmuştur. Yeşil Ordu, 1920 sonbaharında kesin olarak feshedilmiştir (Tunçay, 2000: 85-89). Daha sonra TKP ile Türk solunun faaliyetleri devam ettirilmek istense de yasadışı mücadeleleri yüzünden kısa süre sonra kapatılmıştır.

3.2. Tek Parti Dönemi

9 Eylül 1923 yılında siyaset sahnesine çıkan CHP Atatürk öncülüğünde kurulan bir parti olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Eski devlet yönetimini devam ettirmekten ziyade parti gelenekselden farklı bir yapılanmaya giderek farklı bir politikalar bütünü benimsemeyi hedefliyordu. Başlangıçta halkçılığı ve milliyetçiliği benimseyen partiye cumhuriyetçilik, laiklik, inkılapçılık ve daha sonra devletçilik de eklenmiştir.

1923-1945 arası dönemde tek başına iktidarda olan CHP aynı yıllarda savaşın ülkede yarattığı tahribat ve beraberinde ağır vergiler altında ezilen köylülerin yoksulluğu , 1940'ta hükümete ekonomi ve yurttaşların hak ve özgürlükleri üzerinde aşırı yetkiler tanıyan Milli Korunma Kanunu çıkarılması (Karpaz, 2015:67) partinin ve hükümetin denetimsiz olması gibi olumsuzluklar partinin durumunu giderek kötüleştirmiştir. CHP'nin daha sonra tepkilere rağmen '*Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu*' çıkarılması Adnan Menderes'in de dahil olduğu büyük toprak sahipleri tarafından tepki görmüştür. Başlangıçta CHP'nin Toprak Reformu ve dolayısıyla ekonomi politikasına karşı oluşan bu muhalefet hareketi, siyasi bir harekete dönüştü.(Akşin,1988:13) Bu durum çok partili siyasi hayata geçilmesinde önemli bir adım olmuştur.

Çok partili siyasi hayata geçilmesiyle birlikte muhalif olarak kurulan DP siyaset sahnesinde yerini almıştır. CHP 1950 seçimleriyle birlikte bir hüsrana

uğramış ve DP 1950 seçimlerinde %53 gibi ciddi oy oranıyla iktidara gelmiştir. 27 yıllık CHP iktidarını sona erdiren DP 1950,1954 ve 1957 seçimlerinde iktidara gelerek 27 Mayıs müdahalesiyle kapatılana kadar iktidarda kalmıştır. 1946'da çok partili siyasi hayata geçilmesi ve CHP muhalefeti DP'nin 1960'lara kadar süren iktidarı ülkedeki siyasi dönüşüm açısından son derece önemlidir.

3.3. 1960 ve Ortanın Solu

1960'lardan sonra Türkiye'de sağ- sol ayrımı görülmeye başlandı. 1960 askeri müdahalesi ve 1961 Anayasasının askeri idarelerce hazırlanması, ayrıca devletin üstünde bir güç gibi hareket etmesi ve bu kararların çoğunun CHP'nin etkisiyle alınmış olması bu ayrımı daha da güçlendirmiştir. 1960-1980 arası Türkiye'de solun ve sosyal hareketliliğin arttığı bir dönem olmuştur. 1961 seçimlerinde CHP 1. Parti olmasına rağmen istediği oyu alamamıştır ve Türkiye'de ilk kez olmak üzere CHP ile AP arasında bir koalisyon hükümeti kurulmuştur.

Yine 1961 yılında sosyalist parti olan TİP kurulmuştur. 1961 seçimlerine katılamamış, ancak 1963 yerel seçimlerine katılmıştır.1965 seçimlerinde getirilen milli bakiye sistemi ile mecliste grup kurmuştur. Ancak daha sonraki seçimlerde meclisteki seçim barajı nedeniyle temsil sağlayamamıştır ve 1971 muhtırası sonrasında kapatılmıştır.

CHP' ye karşı artan tepkiler 1965 seçimlerinden sonra 'ortanın solu' söyleminin ortaya çıkmasıyla değişmeye başlamıştır. Ortanın solu hareketiyle CHP sosyal demokrasiyi benimseyen ideolojik çizgisiyle Türkiye'de sosyal demokrasinin başlangıcı olmuştur. 1965 seçimlerinde bunun partiye artışı olacağını düşünen CHP'nin aksine oyları düşmüş ve AP birinci parti olarak iktidara gelmiştir. 1969 seçimleri de AP lehine sonuçlanmıştır. İki darbe arası üç seçimde de başarısız olan İnönü hükümeti istifayla son bulmuştur.

1970'li yıllar Ecevit'in liderliğindeki CHP'nin halk desteğini kazandığı yıllardı. CHP, Ecevit' li yıllarında Ortanın Solu söylemi ile "Halka rağmen halk için" şiarı yerine "halk için halkla birlikte" şiarını benimsemiştir. Ecevit'in izlediği sol siyaseti, tepeden inmecilikten uzaklaşılması gerektiğine inanan, CHP'yi "devlet partisinden" "halk partisine" dönüştürmek gayesinde olan bir siyasettir (Erdoğan, 1998: 28-29).1973 ve 1977 seçimlerinde CHP'nin oylarının giderek artması da halkın Ecevit hükümetine güvendiğinin bir göstergesidir.

1980'e kadar devam eden bu hareket ihtilalden sonra solda meydana gelen parçalanmayla birlikte sosyal demokrasiden de uzaklaşmıştır.1980'den sonra bölünen sol partiler yönetimde istikrar sağlayamamışlardır.

3.4. 1980 Sonrası

1980 askeri müdahalesiyle birlikte siyasi partilerin faaliyetlerine getirilen yasaklarla birlikte pek çok siyasi parti de kapatılmıştır. Bu dönemde Bülent Ecevit başkanlığındaki CHP de kapatılmaktan kurtulamamıştır. Ancak 1983 seçimlerinde CHP'nin yerine aynı tabana hitap eden sosyal demokrasiyi benimseyen Sosyal Demokrat Partisi ve Halkçı Parti siyasi rekabete müdahil olmuştur. Bu seçimlerde sağ partilerin iktidara gelmesi sol partilerin tek çatı altında birleşmesini gündeme getirmiştir. 1985 yılında HP ve SODEP birleşerek Sosyal Demokrat Halkçı Parti adını almış ve siyasete devam etmiştir. CHP tabanının oylarının birleştiği bir parti olan SHP sonraki seçimlerde oylarında artış yakalasa da tek başına iktidara gelme şansını yakalayamamıştır. 1985 yılında gelecek yıllardaki seçimlerde etkili olabilecek bir parti olan DSP kurulmuştur. Böylece sol tabana hitap eden alternatif siyasi partiler çoğalmıştır.

1992 yılında tekrar kurulan CHP sol partileri kendi bünyesinde toplamayı amaçlamışsa da buna yanaşmayan diğer partiler 1994 seçimlerine ayrı girmiş ve hayal kırıklığı yaratan bir sonuç almışlardır. Sol oylarının eridiğini gören CHP birleşmenin kaçınılmaz olduğunu ortaya koyarak 1995 yılında SHP ile birleşmiştir.

1995 genel seçimlerinde RP birinci parti olurken diğer sağ partiler onu izlemiş ve solu temsil eden siyasi partiler olan DSP ile CHP bu seçimin kaybedenleri olmuştur. ANAP-DYP koalisyon hükümeti kurulmuş ancak anlaşmazlığa düşmeleri nedeniyle kısa ömürlü olan bu hükümet dağılmıştır ve yerine RP-DYP koalisyon hükümeti kurulmuştur. Necmettin Erbakan başkanlığında oluşturulan bu hükümet toplumun bazı kesimlerince radikal dinci söylemler nedeniyle laiklik karşıtı olarak değerlendirilip eleştirilmiştir. TSK' yı da rahatsız eden bu durum 28 Şubat 'post-modern darbe' olarak adlandırılan bir hareketin oluşumuna sebebiyet vermiştir. Bu darbeyle RP kapatılmış ve 1999 seçimlerinde bir değişim yaşanmış ve bir sol parti olan DSP seçimlerden birinci parti olarak çıkmıştır, CHP ise parlamentoda yer alamamıştır. Bülent Ecevit başkanlığında Türkiye'nin siyasi yaşamında önemli bir aşama olan DSP-MHP-ANAP koalisyon hükümeti kurulmuştur. Bülent Ecevit'in ılımlı, her kesimden vatandaşa hitap eden siyasi yaklaşımı bu seçimlerde oy almasında oldukça etkili

olmuştur. 1960'larda 'ortanın solu' düşüncesinin ortaya çıkmasıyla bu düşünceyi detaylandıran Bülent Ecevit dönemi sol ve CHP için bir dönüşüm olmuştur. Sol partilerin bugüne kadar önemli başarılar elde edememesinde tüm toplumu kuşatıcı politikalar geliştirememeleri de gerekçe olarak gösterilmektedir. CHP'nin geçmişten bu yana geleneksel ve dinsel değerleri önemseyen toplum kesimleri ile problemi olmuştur. Bu durum siyasi hayata tezahür eden uygulamalara da yansımıştır. Bülent ECEVİT sol görüşlü siyasi, liderler arasında farklı olarak tüm toplumu ve dini değerleri de önemseyen yaklaşımı ile bu seçimlerde muhafazakar kesimden de aldığı oylarla farklı bir vizyona sahip olduğunu göstermektedir. 2002 seçimlerine kadar devam eden istikrarsız koalisyon hükümetleri AK PARTİ'nin siyaset sahnesine çıkmasıyla günümüze kadar süregelen hakimiyeti buna bir son vermiştir. Sol partilerin de bu yıllardan sonra muhalefet olmanın ötesine geçemeyişi ve bu konuyla ilgili yeterli çalışma yapılmamış olması bu araştırmayla sol partilerin nerde eksiği olduğunu araştırma ihtiyacını doğurmuştur.

4. 1980 SONRASI SOL PARTİLERİN KAMU YÖNETİMİ YAKLAŞIMLARI

1980 sonrası sosyal demokrasi anlayışını savunan SHP, CHP ve DSP gibi partilerin parti programlarında kamu yönetimine yönelik ekonomi, özelleştirme, yönetim, kamu personel yönetimi, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi alanlarda benimsedikleri anlayışlar, yerine getirmeyi vaat ettikleri politikalar ideolojik bakışları çerçevesinde ve sağ partilerden hakim parti niteliğini taşıyan AK PARTİ'nin bu alanda parti programlarında yer alan uygulamalar da dikkate alınarak karşılaştırılmalı olarak ortaya konulacaktır.

4.1. Yönetimin Yapılandırılması

SHP devlet yönetiminin yeniden örgütlenerek siyasal toplum, sivil toplum, birey ve yurttaş kavramları üzerine inşa edileceğini söylemiştir. Kamusal yetkilerin paylaşımına özel bir önem atfetmiş ve yetki paylaşımının siyasal toplum ile sivil toplum ve yurttaş arasında olacağını söylemiştir. Stratejik planlama yetkisinin merkezi yönetim tarafından kullanılması bunun dışındaki yetkilerin yerel yönetimlere devredilerek merkezi yönetimin yükünün azaltılması (Tablo:1) ve böylelikle daha etkin çalışmasının sağlanması amaçlanmaktadır. (SHP Programı, 2002:13-17) DSP de parti programında "devlet hizmetinde vatandaş" kavramının yerini "vatandaş hizmetinde devlet ve toplum hizmetinde vatandaş" kavramının alacağı şeklinde ifade etmiş ve bu amaçla toplam kalite yönetiminin uygulanacağını söylemiştir. "Kamu yönetimi merkezîyetçilikten kurtarılacaktır ve yurttaşların sorunlarının veya yerel

sorunların yerinde çözülmesi güvence altına alınacaktır, kamu yönetimi üzerinde etkili bir halk denetimi kurulacaktır” ifadeleriyle yerel yönetimin etkinliğini arttırmayı hedeflediği görülmektedir. (DSP Programı, 2003: 139-140)

CHP de merkezi yönetim örgütlerini küçülterek yerinden yönetimi güçlendirmeyi ve böylece yönetim ve yetki sorumluluğunun halka, kamu hizmeti ile ilgili kaynak ve olanakların da hizmetten yararlanacak olan yöre insanına bırakılmasının sağlanacağını belirtmektedir (Tablo 1). Bu sayede halkın yönetime ve denetime doğrudan ve etkin biçimde katılması gerçekleştirilecektir (CHP Programı, 1994: 55). CHP'nin kamu yönetimine yönelik yaklaşımlarında vatandaş odaklı, çağdaş ve rasyonel bir kamu yönetiminden, merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında görev ve kaynak paylaşımının yeniden düzenlenmesinden ve katılımcı, çoğulcu, etkin, demokratik, hesap veren, şeffaf, bilgi edinme hakkına saygılı, çağdaş yerel yönetimler oluşturulmasından bahsedilmektedir.

AK PARTİ de vatandaşa daha iyi hizmet esasını benimseyerek merkezi yönetimin yeniden yapılandırılmasını öngörmektedir. Bakanlıkların sayısının azaltılarak merkezi yönetimin yükünün azaltılmasını ve bunun için merkezin üstlenmiş olduğu birçok hizmet alanının kamu kurum ve kuruluşlarına, yerel yönetimlere ve özel sektöre devredilmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur. (Tablo:1) ‘Demokrasinin temel prensiplerinden biri olan seçimlerdeki halk etkinliğini artırıcı düzenlemelerle katılımcı demokrasinin güçlendirilmesi partimizin temel amaçlarından biridir. Halkın merkezi ve yerel yönetimle ilgili karar alma süreçlerine daha aktif olarak doğrudan katılımını sağlayacak olan referandum kurumunun tesisi ve etkinleştirilmesi en önde gelen hedeflerimiz arasındadır.’ (AK PARTİ Programı, 2001: 14). (Tablo:1) Böylece doğrudan demokrasiye örnek teşkil edecek çoğulcu ve katılımcı anlayışa sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

AK PARTİ kamu yönetimine ilişkin söylemlerinde vatandaş memnuniyetini esas alan, açıklık, verimlilik ve şeffaflık ilkelerinin benimseyen bir kamu yönetimi anlayışına sahip olduğundan, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uygun olarak, anayasal sistemimize yerel yönetim hakkının dahil edilmesinden, yolsuzluklarla mücadele stratejisinin geliştirilerek gerekli önlemlerin alınmasından bahsedilmektedir.

SHP programda sınırlı olarak bahsederken AK PARTİ, CHP VE DSP merkezi yönetim ve yerinden yönetim yapılanmasını ayrıntılı olarak ele almış ve merkezi yönetimin sakıncalarından, bunları gidermek için yapılması uygun

gözülen faaliyetlerden bahsederek somut politikalar ortaya koymuşlardır. Her iki ideolojik görüşteki partilerin de bu alanda benzer politikaları savundukları görölmektedir. 1980'lerden sonra ölkemizde de yer etmeye başlayan yeni sağ anlayışın savunduğı merkezi yönetimin daralması ve yerel yönetimlerin yetkilerinin artması anlayışı partilerin vaatlerinde de açıkça görölmektedir. CHP'nin sol parti olarak sosyal devlet anlayışı çerçevesinde merkeze insanı oturtan bu idare anlayışı siyasi ideolojisine paralel olarak şekillenmektedir. AK PARTİ de muhafazakar kimliğine istinaden gelenekçi olduğı yönünde eleştiriler alan bir parti olarak yerelleşme, demokratikleşme ve sivilleşme eksenine oturtulan bir kamu yönetimi anlayışı ile bu eleştirilere gereken cevabı vermektedir.

Tablo 1: Sağ ve sol partilerin yönetim anlayışlarının karşılaştırılması

	CHP-DSP-SHP	AK PARTİ
Yönetim	*Vatandaş odaklı yönetim	*Güven bunalımını ortadan kaldırmak için şeffaf yönetim
Merkezileşme	*Merkezi yönetim örgütlerini küçültme	*Yetkileri devredilecek, asli fonksiyonları yerine getirmesiyle hantallığı sona erdirmeye
Yerel yönetim	*Boyutunu genişleterek etkinliğini arttırma	*Yerelleşme düzenlemelerinin arttırılması
Katılım	*Halkın siyasal sürece katılımını arttırma	*Reform ve değışim sürecinde katılımcı yaklaşım

4.2. Özelleştirme

DSP bu konuda daha önce geçmiş hükümetlerin özelleştirme kapsamındaki uygulamalarının bu kapsamdaki kurumların zararlarını arttırdığını ve üretimi geriletğini iddia etmektedir. Bu nedenle KİT'lerin kendi kendilerini özelleştirmelerinin sağlanacağından bahsetmektedir. Devletin özelleştirilen kurumlarda denetiminin devam edeceğinden ve devletin eğitim sağlık gibi temel alanlarda ağırlığının devam etmesi gerektiğinden bahsetmektedir. CHP de parti programında özelleştirmenin ölkü ekonomisinin koşul ve ihtiyacına göre, ilgili sektörün ve kuruluşun niteliğine göre kullanılması gereken bir araç olduğunu söylemektedir (Tablo 2). Kamu girişimciliğine ideolojik olarak bakmamaktadır (CHP Programı, 1994: 69). Bir alanda toplumun yararı varsa özelleştirmeyi

öngörebileceğini söylemektedir. CHP pazar ekonomisinden yana olduğunu belirtirken, kapitalizmin gelişim süreçlerinde de devlet müdahalesinden yana olduğunu, kamunun piyasa mekanizmasının alternatifi değil tamamlayıcısı olduğunu vurgulamaktadır (Tablo 2). Kurtuluş savaşı yıllarında imkanların yetersiz olmasından dolayı devletçi ekonomi modeline yönelen CHP'nin 1992'de tekrar açıldıktan sonra ortaya koyduğu ekonomi anlayışında 24 Ocak 1980 Kararları ile ülkede benimsenen ekonomi anlayışı arasında paralellik olduğu görülmektedir. Sol partiler küreselleşme ve yabancı sermayeye, özelleştirmeye karşı olmamakla beraber devletin denetleyici ve planlayıcı rolünü de savunmaktadır.

AK PARTİ ise programda serbest piyasa ekonomisi merkezli bir yaklaşım sergilemektedir. Özelleştirmeyi daha rasyonel bir ekonomik yapının oluşması için önemli bir araç olarak görmekte ve devletin ilke olarak her türlü ekonomik faaliyetin dışında olması gerektiğini benimsemektedir.(AK PARTİ Program,2001,18) (Tablo:2) Küresel sermaye ile eklenmeyi hedefleyen parti her alanda sürekli ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacağını iddia etmektedir. Bu bağlamda özelleştirmeye daha fazla yer ayırmakta ve devletin bu alanda rolünü asgari düzeye indirmektedir.

Sol partilerin özelleştirmeye karşı olmamalarına rağmen devlet denetiminde bir piyasa modelini savunduklarını, devletçi ekonomi modelinden tam olarak vazgeçemediklerini devletin kontrollüne izin verdiklerini göstermektedir. AK PARTİ ise tam anlamıyla serbest piyasa modelini benimseyerek devletin zorunlu faaliyetler dışında ekonomik faaliyetlere müdahalede bulunmasına karşı çıkmakta özelleştirmeye daha fazla önem atfetmektedir.

Tablo 2: Sağ ve sol arasında özelleştirmeye bakışlarının karşılaştırılması

	CHP-SHP-DSP	AK PARTİ
Amaç	*Ekonomiyi ve sanayileşme sürecini yükten kurtarmak	*Rasyonel ekonomik yapı oluşması
Özelleştirme ilkesi	*Sosyal ve ekonomik verimliliği arttırma	*Ekonomide verim artışı
politikalar	*Rekabet ve verimliliği arttırma	*Tam rekabeti bozacak faaliyetlerden kaçınma
	*Amaç değil araç	*İlke olarak devletin her türlü ekonomik faaliyetin dışında olması
	*Koşul ve ihtiyaca göre ekonomide kullanılmalı	
	*KİT Reformu ile yaygınlaşması	*Hızlı ve şeffaf uygulama
	*Tekelci yapılanmayı önleyen anti tröst yasalar	*Denetime tabi olma
	*açıklık	*Hukuki ve idari düzenleme

4.3. Ekonomi Yönetimi Anlayışı

DSP ekonomik kalkınma programında üç temel yaklaşımdan bahseder; *'Rant ekonomisi yerine üretim ekonomisi, Düşük ücretler değil yüksek verimlilik temelinde dünya ekonomisinde rekabet, Çatışma yerine toplumsal uzlaşmaya dayalı kalkınma'* (DSP Programı, 1995; 25), (Tablo 3). Bu yaklaşımlarla toplumdaki dengesizlikleri ortadan kaldırarak üretken bir ekonomi oluşturmayı hedeflemektedir. Ayrıca parti sol ideolojiden uzaklaşmış ve bürokratlar arasında uygulanabilir politikalarından sıyrılarak toplumsal tabana yönelik çiftçiler, küçük ve orta ölçekli girişimcileri dışlamayan bir politika benimsemiştir. (DSP Programı, 1995: 20), (Tablo:3). Bu dönemde partinin başında olan Ecevit'in halka yönelik ılımlı politikaları ve muhafazakar kesime olumlu yaklaşımları

partinin sağa yöneldiğini dşndrtmştir. Bütünleştirici politikası sayesinde sağ ve sol görüşten destek alan bir parti olmuştur.

CHP'nin ekonomi anlayışında stratejik planlama ile ülkenin ekonomide rekabet gücünün geliştirilmesi sosyo-ekonomik kalkınma stratejileri oluşturulması, işsizliğin azaltılması, gelir dağılımda adalet sağlanması, borçlanma ile büyümenin önlenmesi tam istihdamın sağlanması, bölgeler arası sosyoekonomik dengesizliklerin giderilmesi gibi uygulamaların temel hedefleri olduğu vurgulanmaktadır (Tablo 3). CHP rekabetçi ve eşitlikçi bir pazar yapısı öngörmekte ve dışa açılan ekonomiyi desteklemektedir. Tekelci yapı ve kartelleşmeye karşı alınacak önlemlerle tam rekabet ortamının yaratılması, girişimin özendirilmesi, sermayenin tabana yayılması amaçlanmaktadır. Kendini sosyal demokrat olarak gören partide başta emek olmak üzere tüm kesimlerin özgürce örgütlendiği, sosyal duyarlılığı olan örgütlü pazardan bahsedilmekte ve gclnn zayıfı ezmesinin karşısında duran bir anlayışın altı çizilmektedir.

AK PARTİ'nin ekonomi yaklaşımına baktığımızda 'Sürekli ve Sürdürülebilir Ekonomik Büyüme Stratejisi' çerçevesinde piyasa ekonomisinin esas alındığı, ekonominin temel kaynağı ve hedefini insan olarak belirleyen, kamu hizmetinde kalite , verimlilik ve vatandaş memnuniyetini esas alan bir anlayış sergilemektedir (Tablo 3). İşsizliğin azaltılması, tekelleşmenin önlenmesi, ihracatın arttırılması, uluslararası rekabetin sürdürülmesi, kayıt dışı ekonomiyel mücadelede vergilendirmeye gidilmesi gibi temel hedefler vurgulanmaktadır. (AK PARTİ Programı, 2001 :18-20), (Tablo 3). AK PARTİ ulusal piyasa ile küresel piyasayı entegre hale getirmeyi hedeflediğinden zelleştirme uygulamalarına daha fazla yer vermektedir. CHP ile ayrıldıkları noktalardan biri de budur. Serbest piyasa ekonomisi eksenli bir yaklaşım benimseyerek iç piyasa ile uluslararası piyasayı uyumlu hale getirmeyi hedeflediğini vurgulamaktadır.

Farklı ideolojilere sahip partilerin ekonomiyel ilgili parti programlarında yer alan politikalarına baktığımızda birbirlerinden çok da farklı hedefleri olmadığı grlmektedir. Sol ve sağ partiler ekonominin iyileştirilmesi için benzer uygulamaları hayata geçireceklerini ifade etmektedirler. 2001 krizi sonrası dibe vuran ekonominin iyileşmesi için Kemal Derviş'in 'Gcl Ekonomiye Geçiş Programı' bir kurtarıcı olarak görülmüş ve iktidar partisince de uygulanmıştır. Bundan sağ ve sol partilerin politikalarının ideolojik olmaktan çıkararak ülkenin ekonomisini iyileştirmeyi ve bunu da vatandaş odaklı uygulamalarla geekleştirmek istedikleri grlmektedir.

Tablo 3: Sağ ve sol arasında ekonomi yönetimi anlayışlarının karşılaştırılması

	CHP-SHP-DSP	AK PARTİ
Ekonomi anlayışı	*Ekonomide etkinlik ve verimlilik	*Bireylerin refah ve mutluluğunun artması
Ekonomik hedefler	*Yeni ve etkin kamu kesimi anlayışı	*Gerçekçi, uzun vadeli, reformist ve dinamik ekonomi
Ekonomik Politikalar	*Sürdürülebilir büyüme	*Gelir dağılımında adalet
	*Rekabetçi ve eşitlikçi Pazar yapısı	*Bilgiye teknolojiye ve verimliliğe dayalı üretim ekonomisi
	*Üretken istihdam- işsizliğin azaltılması	*Vergi reformu-harcama reformu
	*Fiyat istikrarı	*Sürekli ve sürdürülebilir ekonomik büyüme stratejisi
	*Örgütlü Pazar ekonomisi	
	*Makro ekonomik planlama	
	*Stratejik planlama	

4.4. Kamu Personel Yönetimi

Kamu personel yönetimine yönelik CHP parti programında çağdaş ‘personel reformu’ ile köklü değişiklikler yapacağını, sendikal düzeyde örgütlenme ve grevli toplu sözleşme haklarına kavuşma imkanı sağlanacağı vurgulanmaktadır. Kamudaki hantallığın tasfiye edilerek merkezi yönetim kademesinin küçültülmesi hedeflenmekte, personel alımında kayırmacılığa son verilerek merkezi sınav uygulamasına geçileceği vurgulanmaktadır. (CHP Programı, 1994: 56), (Tablo:4). Güvenlik ve yargı gibi özellik taşıyan alanlar dışında kamu görevlilerine siyasi partilere üye olabilme olanağı sağlanacağı

belirtilmektedir (CHP Programı, 2015:100). Bununla siyasi katılım ağının genişletilerek kamu görevlilerine daha özgür bir ortamda fikirlerini savunma imkanı yaratılmak istenmektedir.

AK PARTİ önemli bir vurguya yer vererek kamu personelinin vatandaşa ‘müşteri’ anlayışıyla hizmet etmenin gerekliliğinden bahsetmektedir. (AK PARTİ Programı, 2001: 36) (Tablo 4). Yeni sağ kamu yönetimi anlayışının vatandaşa müşteri olarak bakması ve ülkemizde de siyasi programlarda bu anlayışın vaat edilmesi kamu yönetimi uygulamasında giderek yeni sağ anlayışın yerleştiğinin bir kanıtıdır. Objektif kriterlere göre atama yapılacağı, kamuya personel alımında kariyer ve liyakat esasının öncelikli olarak benimseneceği, sendikal ve siyasi hakların önündeki engellerin kaldırılarak memur üzerindeki baskıya son verilmek istenmesi de hedeflenen uygulamalardır. (AK PARTİ Programı, 2001: 36), (Tablo 4). AK PARTİ de kamuda gereksiz işlemleri sonlandırarak yatay örgütlenme modeline ağırlık verileceğini söylemektedir. Her iki partinin de katı hiyerarşik yapılanmayı terk ederek kamuda bürokrasinin azaltıldığı yatay örgütlenme modelini gerçekleştirmeyi taahhüt ettiği görülmektedir.

Tablo 4: Sağ ve sol arasında kamu personel yönetimi uygulamalarının karşılaştırılması

	CHP-SHP-DSP	AK PARTİ
Hedefler	Etkin, verimli ve eşit kamu hizmeti sunumu Nesnel ve hakkaniyete dayalı sınavlar Çağdaş iş etiği kuralları Yönetime katılmaların artması	Vatandaş memnuniyeti Kamu personel niteliği geliştirme Eşit işe eşit ücret Siyasi haklara yönelik engelleri kaldırma
Politikalar	Kamu personeline yönelik düzenlemelerin iyileştirilmesi	Müşteri anlayışı Kariyer ve liyakat esası

4.5. Eğitim

SHP toplumun gelişmesinde temel koşul olarak insana yatırım yapılması gerekliliğinden bahsetmektedir. Bu bağlamda parti programında zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması, ücretsiz olması öncelikli taahhüdü olarak yer almaktadır. YÖK' ün üniversiteler arası planlama ve eşgüdüm sağlamak üzere yeni bir yapıya dönüştürülmesi, üniversitelerin idari özerkliğe kavuşturulması, mesleki ve teknik eğitimin niteliklerinin geliştirilerek AB standartlarına yükseltilmesi hedeflenmektedir.(SHP Programı, 2002:26). CHP de eğitim politikalarıyla 'fikri hür, vicdani hür, irfanı hür' genç nesiller yetiştirmeyi hedeflemekte, eğitimi temel insan hakları arasında sayarak toplumun çağdaşlaşmasında etkili olacağını ifade etmektedir (Tablo 5). Ayrıca sosyal demokrasi anlayışına uygun sosyal devletin gereği olarak eğitimde fırsat eşitliğini sağlayarak eğitimin önündeki tüm engelleri kaldırmayı vaat etmektedir. Herkese yeterli, kaliteli ve parasız eğitim anlayışı sunulacağından, özel teşebbüsün payını azaltmayı devletin eğitimdeki payının artırılmasının hedeflendiği görülmektedir. (CHP Programı, 1994: 82). Bu anlayışla politikaların liberal politikalara uygunluğu tartışmalıdır.

Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu olmak üzere, özellikle kırsal bölgelerde, yoksul kesimlerin yoğun olduğu yörelerde, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) sayılarının artırılması hedef alınacaktır. (CHP Programı, 2010: 296). Eğitimin laik ve öğretim birliği çerçevesinde yürütülmesini, dini duyguları istismar eden cemaat ve tarikatların eğitim kurumlarını kuşatmasının önlenmesini, İmam- Hatip eğitiminin din görevlisi sayısına duyulmakta olan ihtiyaç çerçevesinde düzenleneceğini, İlk ve ortaöğretim kurumlarında verilen din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin Anayasanın öngördüğü amaca uygun bir müfredatla verilmesinin sağlanacağını, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kuran Kursları dışındaki Kuran Kursları veya benzeri hizmet sunan kuruluşlara izin verilmemesinin, tüm Kuran Kurslarının etkin olarak denetlenmesinin sağlanacağını belirtmektedir (Tablo 5).

Yine CHP üniversite eğitiminde de en ileri ve en yüksek düzey eğitim ve bilimsel araştırma yapan, bilgi üreten, bilgiyi hiçbir baskı olmaksızın serbestçe yayabilen, özerk, bilim, eğitim ve kültür kurumları haline getirileceğinden bahsetmektedir (CHP Programı, 1994:87). Kesintisiz ve zorunlu temel eğitimin (ilköğretim) 8 yıldan 10 yıla çıkartılacağı ve bunun için gerekli çalışmaların ülke genelinde hızla tamamlanacağı söylenmektedir.

AK PARTİ'nin eğitime ilişkin söylemlerinde imkan ve fırsat eşitliğinden bahsedilmesi ve bireylerin sunulan imkanlardan kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmasının sağlanmasının hedeflendiğinin belirtilmesi, liberal bir politika izlediğini göstermektedir (Tablo 5). Eğitimi her alandaki kalkınmanın en önemli unsuru olarak gören AK PARTİ, kamu kaynaklarının tahsisinde birinci önceliğin eğitime verilmesi gerektiğine inanmaktadır. Zorunlu eğitimin on iki yıla çıkarılmasını sağlamıştır olan Ak Parti, temel eğitim hizmetlerinin pilot uygulamalar yoluyla zamanla merkezi idarenin taşra birimlerine ve yerel yönetimlere aktarılacağı ve yoksul bölgelerde eğitimin devlet tarafından oluşturulacak özel programlarda destekleneceği sözünü vermektedir. Ayrıca, bu partinin programına göre, merkezi yönetim üniversitelerde araştırma ve teknoloji faaliyetlerini destekleyecek ve fon sağlayacaktır (Tablo 5).

Kısaca, farklı ideolojilere sahip partilerin de eğitimle ilgili yaklaşık olarak benzer hedefleri olduğu görülmekte ver her iki görüşe sahip partinin de ülkede laik, özerk, fırsat eşitliğini savunan bir eğitim sistemi yaratmayı amaçladıkları anlaşılmaktadır. Her iki parti de özerk demokratik üniversite hedefini benimsemişse de AK PARTİ'nin üniversiteye giriş sistemindeki adaletsizliğe vurgu yaparak özellikle imam hatip lisesi mezunlarının önündeki engelleri kaldırmayı hedeflediğini eklemekte fayda bulunmaktadır. Bu da AK PARTİ'nin dini değerleri ön plana çıkardığı yönündeki değerlendirmeleri doğrular niteliktedir.

Tablo 5: Sağ ve solun eğitim politikalarının karşılaştırılması

	CHP-SHP-DSP	AK PARTİ
Eğitim hedefi	*Fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür genç nesil oluşturma	*Eğitim alanında artan zaafları gidermek
Amaçları	*Eğitimde fırsat eşitliği	*Okul öncesi eğitimin kamu ve özel sektör eliyle yaygınlaşması
	*Eğitim hakkı önündeki engelleri kaldırmak	*Üniversite sınavlarına girişte fırsat eşitliği
	*Eğitimde birlik sağlama	
	*Merkeziyetçi ve müdahaleci yapıdan kurtarma	*Özel eğitim kurumlarını yaygınlaştırma
	*Çağdaş eğitim düzeni	

Eğitim politikaları	*Yeterli,kaliteli ve parasız eğitim	*Köklü eğitim reformu
	Eksiklerin giderilmesinde özel girişimcilerin devletin denetiminde özendirilmesi	*Temel eğitimin yerel birimlere aktarılması
	*Kız çocukları okullaşma oranını arttırma	*Parasız temel eğitim
	*Din eğitimini isteğe bağlı hale getirme	*Seçmeli derslerle ilgi ve yeteneğe göre mesleki eğitime yönelme sağlanması
	*Teknolojik ve bilimsel gelişime açık	*YÖK standart yapıya kavuşturulması
		*İlk ve orta öğretimde velilerin rızası ile seçmeli din dersi uygulaması

4.6.Sağlık

Sağlık sektörüne yönelik politikalar seçimlerde temsil edilecek sınıfların partileri seçmesinde ayırt edici bir bölümdür. Bu nedenle geçmiş yıllarda parti programlarında fazla yer ayrılmayan sağlık politikaları günümüz sol partilerinden CHP' nin programında geniş yer bulmaktadır. SHP programda sağlık politikalarına geniş yer vermeyip koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerini birlikte örgütleyerek, toplumun gereksinim duyan kesimlerine ücretsiz olarak ve mümkün olan en üst düzeyde sunabilmeyi hedeflediğini belirtmektedir. DSP de koruyucu hekimliğin yaygınlaştırılacağından, köykent uygulaması, sağlık hizmetlerinin, yeterli düzeyde ve düşük maliyetle, tüm köylülerin ayağına kadar götürülebilmesini sağlayacağından bahsetmektedir. (DSP Programı, 2003:151).

CHP'nin parti programında sağlık düzenlemelerine baktığımızda ayrıntılı ve kapsamlı olarak yer verildiği görölmektedir. CHP yaşam boyu kaliteli sağlık hizmeti sunulmasının sosyal devlet anlayışının bir gereği olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda uygulamaya koyacağı 'Sağlık Reformu' ile sağlıkta yapılacak düzenlemelerle hizmetlerin sunulmasından bahsetmektedir. Yine sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak 'her türlü sağlık hizmetini talep eden tüm yurttaşlara bedelsiz sunulması'nı öngörmektedir. (CHP Programı, 1994:

89). Tüm yoksullara 'ücretsiz sağlık hizmeti sunulacağı ve her kesimden yoksul yurttaşların tümünün her çeşit sağlık hizmetinden ücretsiz yararlanabilmeleri için 'Kapsam Dışı Ücretsiz Sağlık Hizmetleri' uygulamasına geçileceğini ve arzu edenlerin "Özel Sağlık Sigortası" kapsamında yer alabileceğini vurgulamaktadır (Tablo 6). Engelliler için sağlık, istihdam ve sosyal güvenliği kapsayan bir entegre çözüm modeli oluşturulacağı, devletin Ulusal Sağlık Sigortası ile tüm vatandaşlarımıza temel hizmetleri vermesi sağlanacağı ve Ulusal sağlık sigortası sistemi sürdürülebilir ve güçlü bir sosyal güvenlik politikasıyla bütünleştirileceği vaat edilen diğer reformlardır (Tablo 6).

AK PARTİ programında, kendilerinin; sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesini, sosyal devlet anlayışının vazgeçilmez unsurları arasında gördüğünü , sosyal güvenlik şemsiyesinin tüm halkı kapsayacak şekilde düzenleneceğini, devletin herkesin sağlık hizmetlerini, gerekirse özel sektörle işbirliği yaparak yerine getirmek zorunda olduğunu vurgulamaktadır.(Tablo:6) Bu amaçlara yönelik olarak "Koruyucu ve tedavi edici hizmetler başta olmak üzere, sağlık hizmetleri alanı, gönüllü kuruluşlara ve özel sektöre açıktır. Aile Hekimliği sistemi uygulamaya konulacaktır . Sağlık sektörü Sağlık Bakanlığı tarafından tek merkezden koordine edilecektir. Bakanlık sadece organizasyon, koordinasyon , yol gösterici , denetleyici, takip edici, politika üretici bir rol üstlenecektir, tüm vatandaşlarımızı kapsayacak etkin bir genel sağlık sigortası sistemine geçilecektir" gibi uygulamaların gerçekleştirileceğini vaat etmektedir. (AK PARTİ Programı, 2001: 44-46), (Tablo 6).

Her iki ideolojik görüşü sahiplenmiş partilerin de sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak sağlık alanında düzenlemeler yapmayı hedefledikleri görülmektedir. Özel sağlık uygulamalarını ve rekabeti ön plana çıkaran AK PARTİ'nin tamamen serbest piyasaya dönük olduğunu göstermektedir. CHP'nin de ayrıntılı olarak yer vermese de özel sektör uygulamalarına yönelik söylemleri buna karşı olmadığını göstermektedir. Ancak bu partilerin ideolojik görüşleri doğrultusunda çok da tutarlı politikalar üretmedikleri görülmektedir. Sağlık hakkının 'doğuştan kazanılmış bir hak' olduğunu dile getiren partilerin finansman konusunu özel sigorta sisteminde çözebileceklerini beyan etmeleri bir tezatlık ortaya çıkarmaktadır. Kapitalist sistemde sağlık hizmetlerinin herkese hak ettikleri düzeyde sunulabileceğini düşünmeleri de olayın bir başka yönünü ortaya koymaktadır.

Tablo 6: Sağ ve solun sağlık politikalarının karşılaştırılması

	CHP-SHP-DSP	AK PARTİ
Hedefler	*Nitelikli sürdürülebilir sağlık hizmeti	*Etkin ve kaliteli sağlık sistemi
Reformlar	*Adil, eşit, verimli, denetlenebilir hizmetler	
	*Ulusal sağlık sigortası	*Koruyucu hekimlik
	*Koruyucu sağlık hizmetleri	*Aile hekimliği uygulaması
	*Özel sağlık yatırımları özendirilmesi	*Özel sektörün etkinliğini artırma
	*Hasta haklarını gözetme ve bedelsiz sağlık hizmeti	*Sağlık hizmetleri tek merkezden koordine edilecek
	*Aile planlama politikaları	*Sağlık çalışanları hakları düzenlenmesi
		*Genel sağlık sigortası

4.7.Sosyal Güvenlik

SHP ve DSP'nin programlarında ayrı bir başlık olarak yer vermediği sosyal güvenlik bölümü CHP'nin programında ayrıntılı olarak ele alınmıştır. CHP tüm yurttaşları kapsayan çağdaş bir 'Ulusal Sosyal Güvenlik Sistemi' oluşturmaktan ve bu bağlamda 'SSK, Emekli Sandığı ve Bağkur' un birleştirilmesiyle Ulusal Sosyal Sigorta Kurumu kurulacağından bahsetmektedir. Emekli, dul ve yetimlere sosyal hizmetler ve yardımlar konusunda olanaklar sağlanması, her yaştaki engellilere verimli bir onurlu yaşam için gerekli sosyal güvence ve destek sağlanması, korunmaya muhtaç çocukların sağlıklı biçimde yetiştirilmesi, toplumsallaşması ve geleceğe hazırlanması için gerekli uygulamaların gerçekleştirilmesi gibi sosyal devlet anlayışını uygulamaya yönelik politikalar vurgulanmaktadır. (Tablo:7) Çalışanların isteği ve iradesi dışında işsiz kalması durumunda çalışırken ödenecek primlerin karşılığı olarak

belli bir süre gelir garantisi sağlanması esasına dayanan, ancak işçi, işveren ve Devlet'in katkılarıyla finanse edilecek zorunlu bir 'İşsizlik Sigortası' uygulamasına geçileceği belirtilmektedir. (CHP Programı,1994;93-96)

CHP'nin 2011 yılında yayınladığı "Aile Sigortası Güçlü Sosyal Devlete Doğru" programında da sosyal devlete yönelik önemli adımlar atıldığı gözlenmektedir. Bu programda aile sigortası ile çağdaş bir sosyal güvenlik sistemi ve sosyal koruma ağı gerçekleştirmeyi amaçladığını; aile sigortası ile her yurttaşı her türlü dışlanmışlıktan korumayı ve yoksulluğu ortadan kaldırmayı hedeflediğini ifade etmektedir" (CHP, 2011: 3) (Tablo:7)

"Aile Sigortası Programı kapsamındaki sosyal desteklerin, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösterecek olan Aile Sigortası Kurumu tarafından yürütüleceği; ayrıca sosyal sigorta programlarından yararlanmakla birlikte yoksulluk eşliğinin altında geliri olan tüm yurttaşları kapsayan "yetişkin desteği, çocuk desteği, sosyal uyum desteği, yaşlı desteği, engelli desteği ve sağlık desteği" nden oluşan desteklemelerde bulunulacağı ifade edilmiştir. Bu desteklemelerin miktarının ise, ailede yaşayan çocuk, engelli, yaşlı üyelerin bulunması, aile reisinin işsiz olması, aile üyelerinin sayısı, ailedeki yetişkin sayısı gibi etkenlere göre belirlenmesi öngörülmüştür" (CHP, 2011: 21-24).

CHP'nin sosyal güvenliğe yönelik bu politikalarından özellikle son yıllarda sosyal devlete ilişkin söylemlerinde bir değişim gözlenmektedir. Sosyal demokrasi anlayışına uygun vatandaş esas alan bir anlayış sergilediği açıktır. Ancak CHP elverişli politika söylemlerinde bulunmasına rağmen en önemli sorunlarından birisi de mevcut vaatlerini hayata geçirememesidir.

AK PARTİ programında da sosyal devlet anlayışının gereği olarak bireyin hayatını kolaylaştıracak sosyal güvenlik uygulamaları yer almaktadır. Bu bağlamda 'Sosyal güvenlik birimleri sosyal sigortalar, sosyal hizmetler, sosyal yardımlar rejimleri ve alt sektörleri olarak tek bir bakanlığın çatısı altında toplanacak ve konsolide bir sosyal güvenlik bütçesi oluşturulacaktır, özel sağlık ve hayat sigorta şirketleri yaygınlaştırılacak ve teşvik edilecektir, yaşlılara ve muhtaçlara yapılan sosyal yardımlar günün şartlarına göre yeniden gözden geçirilecektir' gibi düzenlemelerin hayata geçirilmesinden bahsedilmektedir (AK PARTİ Programı, 2001:47), (Tablo:7). AK PARTİ de CHP den farklı olmayan sosyal devletin gereği olarak bireyin hayatını kolaylaştıran, ülkemizi gelişmiş ülkeler seviyesine çıkaracak uygulamalara yer vermektedir. Sosyal yardım politikaları konusunda özellikle seçim dönemlerinde gelir düzeyi düşük kesimlere yapılan yardımların artması ve oy kaygısıyla bunlara ağırlık verilmesi

gibi eleştirilere maruz kalmaktadır. AK PARTİ döneminde yoksullara, işsizlere ve muhtaç kesime yönelik sosyal yardımlarla ilgili gelişmeler göz ardı edilemez. Ancak bu yardımların yine yoksul kesime yüklenen vergilerle olması gibi eleştiriler de yer almaktadır. İşsizlik sigortasında yapılan düzenlemelerle kapsam genişletilmiş ve sosyal güvenlik alanında genel sağlık sigortası gibi uygulamalar getirilerek mevcut eleştirilen uygulamalarda yeniden düzenleme yoluna gidilmiştir.

Tablo 7: Sağ ve solun sosyal güvenlik politika ideallerinin karşılaştırılması

	CHP-SHP-DSP	AK PARTİ
Hedefler	*Herkesi sosyal güvenlik kapsamına alma	*Sosyal devlet anlayışına uygun sosyal güvenlik sistemi
Yaşlılara yönelik politikalar	*65 Yaş Yasası ile yaşlılara yönelik uygulamalar	*Sosyal hizmet programları iyileştirmesi
Gençlere, çocuklara ve	*Sosyal hizmet ve yardım düzenlemesi	*Huzurevleri, hastaneler genişletilecek
özürlülere yönelik politikalar	*Aile sigortası ve vatandaşlık hakkı ödemesi	*Sigortasız işçi çalıştırma engellenecek
	*Çocuk misafirhane ve islahatleri yaygınlaştırma	*Sosyal hizmet programları kalitesi artacak
	*İşsizlik sigortası	*Kreşler, genişletilecek
	*Engellilere yaşam boyu yardım	*Sosyal yardım düzenlemesi
Bütçe		*Sosyal sigortalar, sosyal hizmetler, sosyal yatırımlar ve alt sektörleri kapsayan konsolide bütçe
Reformlar	*Sosyal Güvenlik Temel Yasası-Ulusal Sosyal Sigorta Kurumu	*Yurtdışında yaşayan vatandaşlara sosyal güvenlik sağlanması
	*Yurtdışında yaşayanlara emeklilik hakkı	

5. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye’de özellikle 1980 sonrası sosyal demokrasiyi benimseyen partilerin kamu yönetimi anlayışlarını ele alan çalışmamızda sağın politikalarına da yer vererek bir analiz yapılmaya çalışılmıştır.

Sol Türkiye’de çok eski bir geçmişe sahip olmakla birlikte çok partili siyasi hayata geçilene kadar sürdürdüğü uzun iktidar döneminin ardından günümüze kadar koalisyon hükümetleri ile iktidara gelebilmiş ya da muhalefet olarak siyasi arenada yerini almıştır. Bunda sol partilerin uyguladığı politikaların siyasi çizgisiyle paralel olup olmadığına bakmakta fayda vardır. Sol partilerin seçimlerde bugüne kadar pek de başarılı olamayışlarına program zafiyeti, vatandaşların iktisadi ve idari kaygılarına cevap veremeyişleri, tutarlı hedefler ortaya koyamamaları, ideolojik olarak tutarsız uygulamalar vaat etmeleri gibi sebepler gösterilmektedir. CHP sol ideolojiye sahip bir parti olarak Cumhuriyet döneminden bu yana siyasette aktif olarak yer almasına rağmen iktidara geldiği sürenin çok kısa olmasında da bu sebeplerin rolü vardır.

Programlardaki uygulamalara baktığımızda sağ ve sol görüşlü partilerin demokrasi, insan hakları, özgürlük gibi konularda ortak paydada birleştikleri görülmektedir. Kamu yönetimi uygulamalarında ise birtakım farklılıklar gözlenmektedir. İdris Küçükömer’ in dediği gibi sağın solun da sağın yerini aldığı tezi çok iddialı bir söylem olacaktır. Bunun yerine programlarda yer alan söylemlerin özellikle sol partilerin programlarında giderek sağa kayan uygulamalar yer alması daha yerinde bir tespit olacaktır. Keyman’ ın buna yönelik değerlendirmesi de şu şekildedir:

“Türkiye’nin karmaşıklaşan yapısı içinde, AK PARTİ’nin sol olması diye bir şey yok. CHP’nin de sağ olması diye bir şey yok. Ne var o zaman? Genelde İslami kimliğin ve bir merkez sağ parti olarak AK PARTİ’nin değişime ayak uyduran, değişimi içselleştirerek Türkiye’nin karmaşıklaşan toplumsal yapısına ve ilişkilerine yaklaşan ve en önemlisi de, toplumsal süreçlerden ders alarak kendisini yenileyebilen bir “toplumsal öğrenme ve değişme kapasitesi” var. Buna karşın, başta CHP, diğer merkez solda yer aldığını söyleyen partilerin, giderek toplumsal öğrenme yoluyla değişme kapasitelerini kaybederek, toplumdan uzaklaşmaları, toplumsal desteklerini kaybetmeleri ve başarısızlıklarına çare olarak da tepkici milliyetçiliği ve devlet-merkezci rejim ve güvenlik ideolojisini görmeleri var.”

Sol partiler politikalarında aydın ve bürokrat kesimi merkezine almakta ve böylece çevrenin taleplerini göz ardı eden sol görüşle uyuşmayan bir anlayış

ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, sol partilerin kamu yönetimine yönelik söylemlerinde de sol ilkeler çerçevesine uymadıkları da görülmektedir. Evrensel sol argümanlar “eşitlik-adalet, özgürlük, demokrasi, kalkınma-dayanışma, barış” sol partilerin politikalarını belirlerken öncelikle dayandırmaları gereken ilkelerdir. Buna rağmen milliyetçiliği vurgulaması, vatan millet gibi söylemlere yer vermesi ideolojik doğrultudan oy kaybıyla sunulan vaatler olduğunu göstermektedir. Diğer yandan sağ partilerin özel ekonomiyi benimsemesinin eleştirilmesine rağmen sol partilerin de giderek neo-liberal ekonomik politikaları benimsediği günümüze gelene kadar programlarında bu politikalara giderek daha fazla yer verildiği gözlenmektedir.

Kendisini liberal-muhafazakar olarak nitelendiren ve parti programlarında da serbest piyasa modelini benimseyen yaklaşımları ile AK PARTİ’ nin liberalizmi iktisadi açıdan da politikalarının merkezine yerleştiği görülmektedir. Buna karşılık sol partiler de serbest piyasa ekonomisini benimsemekle birlikte liberalizmin daha kısıtlı olduğu kamunun müdahalesine ve devlet planlamasına izin veren uygulamaları da giderek sağa kaydığının göstergelerinden biridir.

Eğitimde özellikle din eğitimine yönelik söylemlerinde CHP’nin kısıtlayıcı, esnek ve devletçi bir tutum sergilemesi tarihimize baktığımızda muhafazakar köklere sahip halkımız tarafından eleştirilmektedir. Bunda 1980’lerde ülkemizde baş gösteren başörtüsü sorununa yönelik tutumları da etkili olmakta ve partiye karşı şüpheyle yaklaşılmasına sebep olmaktadır. Üniversitelerde başörtüsü serbestliğine karşı çıkan sol partiler de ideolojilerine uymayan bir tutum sergilemişlerdir. CHP’nin programında belirttiği gibi Atatürk’ün öngördüğü şekilde “*fıkri hür, vicdanı hür, irfanı hür*” genç nesil yetiştirmeyi hedeflemekteyse de başörtüsü serbestisine olan tutumunun savunduğu görüşlerle uzlaşmaz olduğu görülmektedir. Çağdaş, özgür ve laik eğitim anlayışı öne çıkaran üniversitelerde başörtüsü ile eğitim yasağının uygulanır olması ve sol partilerin bunu desteklemesi parti programlarında vaad ettikleri eğitim anlayışı ile uyuşmayan ve laik eğitim anlayışını zedeleyen bir durumdur.

CHP “özel ve resmi din eğitimini Tevhidi Tedrisat (Eğitim Birliği) kanununun çerçevesinde oturtmayı laik, demokratik devlet anlayışının vazgeçilmez kuralı” olarak saymaktadır. “*İmam Hatip Okulları orta öğretim ‘Çok Amaçlı Okullar’ sistemine dahil edilecek; çağdaş, nitelikli din görevlisi yetiştirecek öğretim ortamı geliştirilecektir. İlahiyat fakülteleri ise başta bu okullara öğretmen olmak üzere, toplumun aydın din adamı ihtiyacını karşılayacak şekilde eğitim ve öğretim programları ile beraber yeniden düzenlenecektir.*” (CHP Programı,1994:86)

Eğitim birliği esas alınarak yapılmak istenen politikalar 28 Şubat s¼recinde k¼kl¼ bir deđiŐikliđe uđramıŐtır. Silahlı Kuvvetlerce desteklenen yeni koalisyon h¼k¼meti, iki Şekilde İmam Hatip Okullarını marjinalleŐtirmeye çalıŐmıŐtır. Birincisi, sekiz yıllık zorunlu eğitim kuralını getirerek, gerek bu okulların, gerek diğer meslek liselerinin ortaokul b¼l¼mlerini kapatmıŐtır. İkinici olarak da, niversite giriş sınavlarının kurallarını deđiŐtirmiŐtir.(zbudun, 2014:113) bu durum laik, tarafsız eğitim politikasıyla tezat bir uygulama ortaya çıkarmıŐtır. Bu s¼rece destek veren sol g¼r¼Ől¼lerin de olması CHP'nin eğitim politikasıyla uygulamada gerekleŐtirilenin demokrasiyle bađdaŐmazlıđını ortaya koymaktadır.

Öte yandan, yirminci y¼zyılın sonları ve yirmi birinci y¼zyılın baŐlarında Almanya ve İngiltere gibi ülkelerde de muhafazakar partilerin seçim sonuçlarından baŐarı ile çıktığı g¼r¼lmektedir. Almanya 2013 federal seçimlerde Hristiyan Demokrat Birliği seçimleri birinci olarak tamamlamasına rağmen tek başına iktidar olmasına yetecek sandalye kazanamadığından sosyal demokrat bir parti olan Alman Sosyal Demokrat Partisi ile koalisyon kurulmuştur. Sol partiler seçimlerden birinci çıkacak çoğunluğu elde edememiŐse de gelecek seçimlerde solun b¼y¼mesine y¼nelik umutlar vardır. Kendi çıkarlarıyla değil emekçi sınıfların çıkarlarıyla ilgilenen eŐitsizliđe, sosyal adaletsizliğe karşı tutum sergileyen sol partilerin ne çıkmasında bir engel bulunmamaktadır. İngiltere'de de, Muhafazakar Parti aldığı oy oranlarıyla tek başına iktidara gelme Şansını yakalamıŐtır. En eski sol parti olan İŞçi Partisi ise önceki seçimler de dahil olmak üzere oy kaybı yaŐamaya devam etmektedir. İngiltere'nin daha eski yıllarındaki seçimlerde İŞçi Partisi Muhafazakar Parti'ye karşı seçimlerde uzun s¼ren yenilgiler almıştır. Bu yenilgilerden sonra sert sol muhalefet çizgisiyle iktidar Şansını daha da kaybetmiŐtir. 1980'lerden sonra Muhafazakar Parti nc¼l¼đ¼nde ortaya çıkan yeni sağ politikalar seçmenler tarafından ilgi g¼rm¼Őt¼r. 1994 yılında Tony Blair' in baŐa gelmesiyle ve oy kaybettiren sert sol çizgisinden sıyrılarak sağa y¼nelen bir anlayışla Yeni İŞçi Partisi olarak siyaset sahnesinde yer almıştır. Bu değişim partiyi zafere taŐımmıŐtır. Aslında Muhafazakar Partinin İŞçi Partisini kendi ideolojisine yaklaŐtırarak bu zaferi elde etmesini sağlaması da ideolojik bir baŐarı olarak g¼r¼lebilir.

D¼nyadaki örneklerden de g¼rd¼đ¼m¼z üzere muhafazakar partiler daha ılımlı siyasetleri neticesinde seçimlerde başarılı olmaktadırlar. İlerleyen yıllarda muhalefette yer alan sol partiler buna daha fazla direnmeyerek sol çizgilerini esneterek sağa y¼nelene bir perspektif benimsemiŐler ve oylarını arttırmıŐlardır. T¼rkiye'de de tarihsel olarak incelediğimizde aynı durumla karşı karŐıya kalmaktayız. Sol ve sağ partilerin programlarında kamu y¼netimi anlayışlarını

inceleyerek aslında birbirlerinden çok farklı uygulamalar savunmadıkları görülmektedir. Ancak Türkiye’de yaşanan darbelerde sol partilerin katkısının olduğu inancı bireylerin sol partilere olan güvenini de sarsmıştır ve bu durum sol partilerin iktidara gelecek oyu almasını da engellemiştir. 2000’lere gelindiğinde sol partilerin programlarında daha ılımlı politikalara yer verdikleri, sağ partilerle birlikte 1980’lerden sonra dünyada yayılmaya başlayan yeni sağ kamu yönetiminin etkisi altında kaldıkları fark edilmektedir. Demokrasinin gereğini yerine getirebilmek için sosyal demokrat partilerin kimliğini yansıtan uygulamalardan belki de en önemlisi eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasıdır. CHP’nin ve diğer sol partilerin bunu uygulamakta yetersiz olması halkın güvenini tam olarak sağlayamadıkları tezini ortaya çıkarmaktadır.

Özetle, Türkiye’de sol partilerin sağ partilere alternatif bir sol kamu yönetimi anlayışı geliştirme uğraşına girmedikleri ve son yıllarda artan oy kaybının yarattığı kaygı neticesinde giderek sağa yönelen ve yeni sağ kamu yönetiminin etkisi altında kalan bir anlayışla politika vaatlerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Özellikle parti programlarında yer alan vaatler incelendiğinde, her iki ideolojik görüşe sahip partilerin de birbirine benzer politikalar ürettikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Son yıllarda kamu yönetim alanında bir yandan sağlık ve sosyal güvenlik gibi birçok hususta geleneksel devlet-merkezli yaklaşımdan vazgeçerek vatandaş odaklılığı benimsediği görülen, öten yandan da bireyler arasındaki eşitsizliği ortadan kaldırmayı ve sosyal devlet anlayışının gereklerini yerine getirmeyi hedefleyen sol partilerin politikalarını vaat düzeyinde bırakmayarak en azından yönetiminde buldukları yerel yönetimlerde hayata geçirmeleri ve istikrarlı bir siyaset sergilemeleri, onları siyasette daha etkin, katılımcı, uzlaşmacı ve sözü dinlenen partiler haline getirebilir. Ancak, sol partilerin Türkiye’de genel bir inandırıcılık ve samimiyet sorunu olduğu görülmektedir. Sol partiler alternatif bir kamu yönetimi anlayışı geliştirmedikçe, günümüz koşullarında gelişmiş ülkeleri örnek aldığımız ve onları yakalamaya çalıştığımız kriterlere uygun ve güncel bir siyaset anlayışını benimsemedikçe, demokratikleşmenin ve sosyal demokrat olmanın temel siyasi kriterleri üzerinde bir uzlaşma sağlanmadıkça ve sistemle uyumlu etkin politikalar üretmedikçe bu güveni kazanamayacak ve ikinci planda kalmaya devam edeceklerdir.

KAYNAKÇA

Akşin, Sina, "Demokrat Parti'nin Kurulması", **Tarih ve Toplum**, c.IX, Sayı: 53, Mayıs 1988, s. 13.

Ateş Hamza, Demirel Demokaaan, ‘Üçüncü Yol ve İngiltere’de Blair Dönemi Kamu Reformları.’ **Amme İdaresi Dergisi**, 47 (3),2014 ss. 1-18.

Çaha, Ömer, (2008), **Türkiye’de Seçmen Davranışı ve Siyasi Partiler**, Orion Kitabevi.

Erdoğan, N. (1998). “Demokratik Solda Devrimci Yol’a: 1970’lerde Sol Popülizm Üzerine Notlar”, **Toplum ve Bilim**, 78, ss. 22-36.

Karpat, Kemal, (2015), **Türk Siyasi Tarihi**, Timaş Yayınları, İstanbul

Keyman, Fuat (2007), “AK PARTİ Sol, CHP Sağ Olmadı”,

http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=7440 .

Özbudun , Ergun (2014), **Türkiye’de Demokratikleşme Süreci Anayasa Yapımı ve Anayasa Yargısı**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul

Tunçay, Mete (1978), **Türkiye’de Sol Akımlar 1908-1925**, Bilgi Yayınevi,Ankara

Yayla, A. (2005), **Siyasi Düşünce Sözlüğü**, Ankara: Adres Yay.

“CHP 1994 Programı”, <https://www.tbmm.gov.tr>

CHP, (2011). “Aile Sigortası Güçlü Sosyal Devlete Doğru”, https://www.chp.org.tr/Public/0/Folder/ailesigortasi_1.pdf , 24.06.2016

CHP 2015 Programı <https://www.chp.org.tr/Assets/dosya/chp-program-2015-01-12.pdf>, 23.05.2016

“SHP 2002 Programı” <https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/>

“DSP 2003 Programı”

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/e_yayin.eser_bilgi_q?ptip=SIYASI_PARTI_YAYINLARI&pdemirbas=200700671

“AK PARTİ 2001 Programı “ Erişim tarihi 23.05.2016 [https://www.AKPARTI.org.tr/site/AK PARTİ/parti-programı](https://www.AKPARTI.org.tr/site/AK_PARTI/parti-programi)

